אישים באגרות הראי"ה

רבי ישעיה הלוי הורוביץ (השל"ה)

מגדולי רבני אשכנז, מחבר "שני לוחות הברית", שעלה לארץ ישראל ונקבר בטבריה · ש"ח–ש"צ בקירוב (1558–1630)

2 אגרות

דברי הרב קוק ודברי הרב שלמה אבינר, ונוסח האגרות המלא

igrot.shlomo-aviner.net

בקצרה

רבי ישעיה הלוי הורוביץ נולד בלובלין, בשנת ש"ח (1558) לפי המקובל, לרבי אברהם הלוי הורוביץ, תלמיד הרמ"א. השל"ה כיהן כאב בית דין בקהילות גדולות, ובהן פוזנן, פרנקפורט דמיין ופראג. אחרי פטירת אשתו, בשנת ש"ף (1620), עלה לארץ ישראל, והגיע לירושלים בשנת שפ"ב (1622). שם נאסר עם עוד חמישה עשר מנכבדי העיר, ואחרי שנפדו עבר לצפת ואחר כך לטבריה.

בארץ ישראל התמסר ללימוד הקבלה, וחיבר את ספרו הגדול 'שני לוחות הברית', שעל שמו נקרא השל"ה, או השל"ה הקדוש. השל"ה נפטר בטבריה ונקבר שם. על מצבתו כתוב שנפטר בי"א בניסן ש"צ (1630), אבל התאריך מוטל בספק.

הרב קוק על השל"ה

השל"ה נזכר באגרות הרב קוק פעמיים, ובשתיהן כספר שיש ללמוד ממנו. לסופר ששאל היכן נמצאים בספרי הקבלה דברים על ארץ ישראל והגאולה, השיב הרב קוק שהקבלה כולה היא צפייה לישועה, ומנה ספרים, ובהם: "בשל"ה במקומות רבים, ביחוד בחלק הראשון" (כרך ב', אגרת תמז).

ולבנו, הרצי"ה, כתב הרב קוק על החשיבות של ספרי הכללים בתלמוד, כמו 'כריתות', 'גופי הלכות' ו'שם הגדולים': "הם אינם קשים לקנין ומועילים בהכללתם, וכבר העיר ע"ז בשל"ה בחלק תורה שבע"פ" (כרך ב', אגרת תרצג).

הרב שלמה אבינר על השל"ה

"וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו" (בראשית לא ד). "השל"ה הקדוש לומד מכאן הערה מוסרית חשובה": יעקב קרא להן כדי לשכנע אותן לעלות עמו לארץ ישראל, אף שה' ציווה אותו. "אלא מכאן שאין ראוי לאדם להכריח, לנצח ולמשול על אשתו. אלא צריך לשכנע ולדבר כדי שתשתכנע ותרצה לעשות מרצונה הטוב. לא כופים אלא אוהבים". (מקור: פרשת ויצא - שכנוע ולא בכפיה (אבינרפדיה))

"השל"ה עצמו כותב שוודאי יש לדעת את כל המקרא": "יש ללמד את הנער תנ"ך כולו לפי הסדר ולא לדלג מפרשה לפרשה, ויבין כל פסוק לדעת מובנו". וגם "רבי אברהם אחי השל"ה" כתב שמי שאינו לומד את דברי הנביאים אינו רוצה לשמוע את דבריהם: "שיטתו היא חידוש, ויש סברה בדבריו". (מקור: תנ"ך על הפרק ! (אבינרפדיה))

האגרות

כרך ב', אגרת תמז: לסופר 'בן ישראל', במנחם אב תרע"ב, מרחובות: כמעט כל ספר קבלה מדבר על ארץ ישראל והגאולה. בין הספרים שהרב קוק מונה נמצא גם השל"ה, בעיקר החלק הראשון.

"בשל"ה במקומות רבים, ביחוד בחלק הראשון"

כרך ב', אגרת תרצג: לרצי"ה, בסיוון תרע"ד: הרב קוק ממליץ ללמוד ספרי כללים, ומזכיר שכבר העיר על כך השל"ה.

"וכבר העיר ע"ז בשל"ה בחלק תורה שבע"פ"

ראו גם

על רבי ישעיה הלוי הורוביץ (המכלול). (רבי ישעיה הלוי הורוביץ)

כל האגרות בנושא קבלה ופנימיות התורה. (לדף הנושא)

נוסח האגרות – עם ביאור

2 האגרות שבהן נזכר השל"ה, לפי סדר הכרכים, כל אחת עם התמצית שלה. הביאור משולב בתוך נוסח האגרות: בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת. הוא אינו חלק מלשון האגרת

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תמז

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א מנחם אב תרע"ב - רחובות **נמען:** הסופר 'בן ישראל'

כמעט כל ספר קבלה מדבר על ארץ ישראל וגאולה, כי הקבלה כולה היא 'צפיית ישועה'. הרב קוק מפנה לזוהר, לתיקונים, ל'מגלה עמוקות', לשל"ה, למהר"ל (בעיקר 'נצח ישראל'), לר' נחמן מברסלב, ל'שער השמים' של ר' אברהם הירירה, ל'דעת תבונות' של הרמח"ל ול'פתחי שערים' של ר' אייזיק חבר. הרב קוק ממליץ על ספרי ערכים לאיתור 'פנינים לעטרת התחייה הלאומית'.

עיקרי הדברים

- הקבלה כולה צפיית ישועה.
- רשימת ספרי קבלה על ארץ ישראל וגאולה.
- פנינים לתחייה הלאומית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], כ"א מנ"א[2] תרע"ב[3].

כ'[4] הסופר היקר בן ישראל, שלו'[5].

הקשית לשאול [ביקשת דבר קשה] ממני, בהיותי יושב פה ברחובות, מחוסר ספרים, לרשום לך מספרי הקבלה את המקומות המדברים ע"ד[6] א"י[7] וגאולה. אמת הדבר, כי אין כמעט גם ספר-קבלה אחד שלא ידבר ע"ד א"י וגאולה, כי הקבלה כולה היא צפיית ישועה, כראוי לחכמה עליונה, שאינה מתפשרת עם ההוה הלקוי [כראוי לחכמה העליונה, שאינה משלימה עם המציאות הפגומה] כי-אם עולה היא ברוח-ד' אל העתיד המתוקן הנהדר בקודש, וחכמי ישראל לא יוכלו לדבר בחזון אמת ונורא זה כ"א[8] ע"י[9] א"י וגאולה. ראש לכל הלא בס'[10] הזוהר אין כמעט פרשה אחת שלא ידובר בה ע"ד גאולה וא"י[11], ובס' התיקונים [בספר תיקוני הזוהר] במקומות רבים. בס' "מגלה עמוקות" כמעט בכל אופן מרנ"ב אופניו, [בספר "מגלה עמוקות" לרבי נתן נטע שפירא, ובו רנ"ב (252) פירושים לתפילת משה "ואתחנן"] בשל"ה [בספר "שני לוחות הברית" לרבי ישעיה הורוויץ] במקומות רבים, ביחוד בחלק הראשון, בספרי מוהר"ל[12] מפראג, שגם הוא על המקובלים יחשב, אע"פ[13] שסגנונו שונה מרוב בני-גילו, [בני דורו] ביחוד בס' "נצח ישראל". בספרות החסידות הרבה לדבר ע"ד א"י מוהר"ן[14] מברסלב, [רבי נחמן מברסלב] בספריו הרבים ושיחותיו. עוד בס' "שער השמים" לר' אברהם אירירה, [ספר קבלה של רבי אברהם קוהן דה הררה] בס' "דעת תבונות" לרמ"ח לוצטי, [ספר של רבי משה חיים לוצאטו (הרמח"ל)] וס' "פתחי שערים": לאחרון ר'[15] אייזיק חבר. [ספר קבלה של רבי יצחק אייזיק חבר, מתלמידי תלמידי הגר"א] את המקומות הפרטיים קשה לי לציין מבלעדי הספרים תחת ידי. עצתי שתעזר בספרי-הערכים, כמו "ערכי הכינויים" לבעל "סדר הדורות", [ספר מפתח לכינויים שבספרי הקבלה, לרבי יחיאל היילפרין] "קהלת יעקב" לבעל "מלא הרועים", [ספר ערכים בקבלה לרבי יעקב צבי יאליש] "מדרש תלפיות". [ספר ערכים מסודר לפי אלף-בית, לרבי אליהו הכהן מאיזמיר]

בכל אלה תמצא המון רב פנינים שראוים לשבצם בעטרת התחיה הלאומית, שיהיו לחן ולכבוד כשיטפל בהם לוטש אמן [אומן שמלטש אבנים טובות] ובעל-כשרון.

סלח נא, על אשר לא אוכל למלא חפצך הנכבד כראוי. חזק ואמץ בעבודת-הספרות בדרך טובה וישרה, שראוי ללכת בה לבנין האומה וכבודה, ויהי חלקך בין הבונים הנאמנים, בעלי הלב הטהור והרוח הנכון, ויהי ד' עמך.

בכבוד וברכה,

אברהם יצחק ה"ק

באהבה אדר"ש[16] חביבנו הסופר הישיש היקר מר אז"ר[17] [אלתר זאב רבינוביץ, סופר עברי בן הזמן] נ"י[18]. הנ"ל[19]

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. מנ"א - מנחם אב
3. תרע"ב - השנה תרע"ב (1911/1912)
4. כ' - כבוד
5. שלו' - שלום
6. ע"ד - על דבר
7. א"י - ארץ ישראל
8. כ"א - כי אם
9. ע"י - על ידי
10. בס' - בספר
11. וא"י - וארץ ישראל
12. מוהר"ל - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות ל (כגון לוי / ליב) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
13. אע"פ - אף על פי
14. מוהר"נ - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות נ (כגון נתן / נחום / נפתלי / נחמן) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם
15. ר' - רבי
16. אדר"ש - אחר דרישת שלום
17. אז"ר - אלכסנדר זיסקינד רבינוביץ (כינויו הספרותי של הסופר)
18. נ"י - נרו יאיר
19. הנ"ל - הנזכר לעיל

אגרות הראי"ה – כרך ב' – אגרת תרצג

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"א סיון תרע"ד - יפו **נמען:** בנו, הרב צבי יהודה

הרב קוק שמח ברעיונות הרצי"ה על השם 'ערפלי זוהר', אף שבאמת כתב 'טוהר'. הרב קוק מתקן לשון אבל לא משמיט. הרב קוק מבקש לדעת מה הרצי"ה לומד, וממליץ על ספרי הכללים: 'כריתות', 'גופי הלכות', 'שם הגדולים', 'ארעא דרבנן', 'יד מלאכי'. בשיעור הכוזרי דיבר על כך שההכרה הרוחנית שווה לחושים: המציאות קודמת, ו'הדעת והחושים הם חטיבה אחת'.

עיקרי הדברים

- 'ערפלי טוהר'.
- ספרי הכללים.
- שיעור הכוזרי: ההכרה הרוחנית.

נוסח האגרת עם ביאור

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"א סיון תרע"ד[4]

התענגתי במכתבך הגלוי, ברעיונותיך ע"ד[5] השם ערפלי זוהר, [ספרו של הרב קוק "ערפלי טוהר"; ראו (כרך ב', אגרת תרפז)] אע"פ[6] שבאמת "טוהר" כתבתי כדאמרי רבנן בשופרות. בכ"ז[7] הרעיונות הטובים והאידיאליים נשארים ברעננותם גם כשאין להם על מה שיסמכו, כ"א[8] כהררים התלויים בשערה, [חגיגה י] ולו שוגג ומשגה כתיב.

את הלשון אני מתקן לפעמים כיכולתי, אבל להשמיט דברים עדיין לא נסיתי, ואולי לא בא לידי עדיין מסוג זה.

לא כתבת לי מחמדי מפרטיהן למודיך, באיזה מסכת ופוסק, ואולי תעסוק באיזה ענין סוגיתי לבררו. ידעת תשוקתי להיות רגיל בספרי הכללים, כהכריתות, גופי הלכות, והאחרונים, ש"ש, ארעא דרבנן, יד מלאכי [ספרי כללי התלמוד וההלכה: "ספר הכריתות", "גופי הלכות", "שמעתתא שלמה" (ככל הנראה), "ארעא דרבנן" ו"יד מלאכי"] וכיו"ב[9]. הם אינם קשים לקנין ומועילים בהכללתם, וכבר העיר ע"ז[10] בשל"ה [שני לוחות הברית" לרבי ישעיה הורוביץ] בחלק תורה שבע"פ[11].

הנני כותב דברי אלה בהיותי בחדרי שבדירת הב"ד[12], ומכתביך היקרים הנם בבית למעלה. ע"כ[13] לא אוכל לספק חפצנו כעת לדבר, ע"ד איזה פרטים שבמכתביך.

היום דברנו בשיעור הכוזרי, [ספר "הכוזרי" לרבי יהודה הלוי] ע"ד השתוות חוש ההכרה הרוחנית לכל החושים שהמציאות צריכה להיות תחילה, ואח"כ[14] הפגישה הסוביקטיבית, ורווחא שמעתתא שהדעת והחושים הנם חטיבה אחת בתנאים שונים לפי האורגנים שמשתמשים בהם, כשינוי הביטוי שבמוצאות השפה.

ת"ל[15] על החוה"ש[16] אשר עמנו כולנו. חזק ואמץ בכ"ט[17]. באור ד' בשמחת תורה מצוה וחכמת ודעת. בבריות גופא ונהורא מעליא, כעתירת אביך מצפה אשרך בכל לב, מנשקך ממרחקים,

אברהם יצחק ה"ק

---

1. ב"ה - ברוך השם
2. עה"ק - עיר הקודש
3. ת"ו - תבנה ותכונן
4. תרע"ד - השנה תרע"ד (1913/1914)
5. ע"ד - על דבר
6. אע"פ - אף על פי
7. בכ"ז - בכל זאת
8. כ"א - כי אם
9. וכיו"ב - וכיוצא בזה
10. ע"ז - על זה
11. שבע"פ - שבעל פה
12. הב"ד - הבית דין
13. ע"כ - על כן
14. ואח"כ - ואחר כך
15. ת"ל - תודה לא-ל
16. החוה"ש - החיים והשלום
17. בכ"ט - בכל טוב